

(המשך מעמוד 79)

מחיש לקוראים את המגבלות השירית של הברנשטיינים ומיניהם. ושאר תופעות הלואי של השירה הישראלית בהווה. שירתו של יהודה עמיחי היא שירה נגיה מצלילים מוויזיים וצורמים. חומרי שירתו הם החיים. דבר זה שב ומתברר בפתיחה של סיפורו לשכוח אדם הוא כמו / לשכוח לכבות את האור בחצר... הוא שב מיד כמיזגו אל דמות האב, והפעם בממד חדש: הזמן היה אוקטובר 1947, לפני הלימים הגדולים הדורות הראשונים. / ולא ידענו אז שאקרא 'דור תש"ח' / ושירי עמיחי עם אביו תש"ח-ממ... וכמו במערכות מיון אישיות. בעדן ניתן לבחון חברה שלימה והעובר עליה. הרי

יהודה עמיחי החשוב במשוררים

שמיד לאחר ניסוח קונדסי זה של דור תש"ח כותב עמיחי בשירו הנהדר מאז: נפילתי בקרב באשדוד / במהלחמת השחר... ומאז אבי מת מרוב כאב וצער / ומאז אחייתי התחתנו / וקראו לי ליריהם בשמי, / ומאז בתי הוא קברי, וקברי - ביתי. / כי נפילתי בחולות החיורים / של אשדוד // ומאז כל הברושים וכל עצי הפרדים / בין נגבה ובין יד מרדכי / הולכים במצעד אבל אימו, / ומאז כל ילדי וכל אבותי / הם יותמים ושכולים / ומאז כל ילדי וכל אבותי / הולכים וחריו שלוכי יריים / כהפגנה נגד המוות / כי נפילתי במלחמה / בחולות הרבים של אשדוד... ערכה וחשיבותה של שירה זו בולטים עשרת מונים, כאשר היא ניבת חנת ליד הרדידות הברנשטיינית (ראה: האמת והכוב) עם מילים מזורות של שירה עברית כמו: "ליבוט", "ביקבוק".

יהודה עמיחי אינו נביא ולא בן-נביא, הוא רק מתאר ומתעד בשיר עולם פשוט אמיתי. הוא אינו חוסך שיריו מאמיתות, בנוסח: בוכי תנים אנחנו, הורמי שמות על כל אבן, / נגועי תקווה, בני ערובה של ממשלות והיסטוריה, / מזעפי רוח השואבי אבק קדש... מביקורת של מעד שים היסטוריים עוברת שירתו של עמיחי, בפשטותה ובבהירותה, אל מעשי יומיום: "מצאתי עיתון מלפני עשרים שנה / מן השבוע שבו נפטרנו. הכל היה / כתוב בו מלבד הפרודה... מהאישי עובר המשוך רר להיסטורי, ובחורה, כמו: "במשך שנתי ההיסטוריה" כפי שאמרנו אז, אשר / כמעט הרג אותי בקרבות, הפיח לה / רוח נעימה על פניה במקומה הכמות // ובחוכמת המילחמה אמרו לי לשים / את התחבושת האישית על מקום הלב, / על הלב המיפיש שעדיין אהב אותה / ועל עיני החכם שישבה...

לפעמים חורג עמיחי מביתו ועולמו אל שורות המרחקות מעולמו האישי והישיר, והוא עושה זאת בחלומות אבסורדיים, בנוסח של חלמתי חלום: בחלומי, שבע נערת / שמתו וטובות כשר עלו לאחו / ואחבתי אותן באחי. ואחריהן עלו שבע נערות רוות השוופות קדים / ובלעו את השמנות כירכיים רעבות... אלא שאם שיר זה תוזר אל הכאב הישראלי, כאב המילחמות מאז קרב אשדוד ועד היום, ועמיחי כותב: "ובאביב שאחריה החליפו את הפרחים בשדה / ואת ספרי

המלפונים עם השמות. // ובשנים שאחריה פרצה מלחמה / וידעתי שלא אחלם עוד חלומות. בעוד מרבית מיצרי ומפברקי השירה הישראלית של סוף שנות השבעים ורא"ש של מילים, ובימבומים עצמם בין תלי תלים שית השמונים סיבכו עצמם ויחס פוליטי, הרי ששירתו של עמיחי היא פוליטית, בעלת ניסוח בהיר, כמו שירו נסיון לעצור את ההיסטוריה, בו הוא מתאר במילות משורר ניסיון של קבוצת גברות להתנגד בשעתו להסכמי הפרדה שאירגן ד"ר הנרי קיסינג'ר: "ליד מלון המלך דוד ראיתי עשר נשים מכובדות / שזכ" בות על הגב לרוחב הכביש לעצור / את רכב השר כדרכי מנסת המלון לבית הגור" רל. / הן צווחו כוננים ניהושות, המון המון, / ומשכו את שמלותיהן שלא יתגלה כשרן. / הכרתי אחת מהן. שמתי את פלי הכפרים ליד פניה: / מה את שוכבת כאן על הכביש, אשר מכובדת בתהליך / הגררשין. מה את שוכבת מאור שרת על הגב ותתליך / שמימיים, שולים מרוקמים לגורל וקישטים לזמן / הקשה הזה? את הרשבת לעצור את ההיסטוריה? שלווה גדולה: שאלות ותשובות של יהודה עמיחי מעיד על ההבשלה הגדולה של החשוב במשוררים הכותבים בעברית, על השאלות והתשובות שהוא מעניק לקור" אים, ודומה שאלפי העותקים שנימכרו מספר זה במהלך כמה שבועות מאז הרי צאתו לאור, מעידים על כך שקהל אוהבי השירה הישראלית יודע מהי השירה הישראלית הטובה והאמיתית. הקוראים מקבי לים גם הם את התשובות לשאלות הנהר באות בנבכייהם.

שעות רבות נקות אל אמצעית גופי / הניעה השעה. שעה. כאילו / כאת // מותניים לו הוא קרוב ומתרחץ / עובר כשאון / ושקט בי תמיד... לעומת דור שלם של גנבי בתים ושכונות מתוך שירי נתן אלטרמן, הרי שתוצאה אתר כמו הצ" ליחה להמשיך דרך אישיותה חייה ושורר" תיה את השורות שאביה הקדיש לה בתח" גות שיגות של חייה, ושיריה כמו ממשכים את שיריו מנקודות היבט אחרות. המוות מרפד את דפי שירתה של תרצה אתר. היא ממפה את עולמה בניסוחים כמו: ימינה. ישר. אצרות הנשיה / נפת" הות כהיסופ. יש רברים / ששכחת... מחזור השירים האחרון שלה כולל מוות ושכול. הכותרת היא שער ארבעה עשר: זכור, וכותבת אתר: שקפים המתים. ע"י ניהם כה יפות. / שפתייהם רועדות ככטרם לכתם. / ענן עומד מעל לים ומלטפם, ומלטפם... / אך הם בין מה וכה אינם בזכים. / הם כל שמעבר לרמזות / ולי" עולם... תרצה אתר היא דמות טרגית, שירה טרגיים. היא הפכה במותה המוקד לעוד אגדה של השירה העברית, אגדה ששיריה מלבים אותה עוד ועוד.

בעוד תרצה אתר היתה משוררת במש" מעות העמוקה של מונח זה, משוררת שהשירה בלבה בעטה, הרי שהמציאות התרבותית של ישראל יצרה קרקע צמיחה לכל מיני משועממות, העוסקות בשירה מתוך מניעים השמורים עימה, מבלי ש" תהליך חיבור המילים והרגשות, הקרוי שירה, מצוי בצורה זו או אחרת בכתביהן. גברת שכזאת היא הגברת העונה לשם יהודית מוסל-אלעזרוב שפירסמה קובץ תחת הכותרת 1993, משקפים ומ" ריה, בו היא מתארת את עצמה, כבר בשיר הפתיחה, כבעלת פרוץ שסוע עם כתם איום במצח. בניגוד לתרצה אתר, ששירה מרצפים את רחובות תל-אביב, הרי שהגברת מוסל-אלעזרוב היא בדרך לרצימנה... או שמסיבות השמורות עימה היא מתרגמת נופים ארצישראליים לאר" צות אחרות, כאנגליה, בנוסח בשפלה לאר" רך התמזה / אפשר לנסוע ברכבת... טוב שהיא אינה מסיטה את נחל הירקון ל" האמפסטד הית.

מסתבר כי הגב' מוסל-אלעזרוב אינה חוסכת מהקורא את עולמה המיני, אלא שאצלה נעשה הדבר בסדר התייחודות

תרצה אתר מתורת שעת הפנאי

תוך שנה, מצוי עולמה של תרצה אתר, החל מקובץ שירה הראשון צפנת, דרך בין סוף לבין סתיו וארצות הנשייה עד לשיריה האחרונים. בשל הרקע האישי, והטראגי של חייה. אין ספק שרבות השירים של תרצה אתר שזורים באחרית המרה שהיתה לה, והם אפילו מעוררים הד מהטרגדיות של המשוררת סילביה פלאט. שירה של תרצה אתר מעלים לנגד עינינו את שכתב לה אביה נתן אלטרמן בהגיעה לגיל 18: יודע אני, שהשירים אינם לך בכחינת מתורות לשעת הפנאי. עולמה של אתר היה עולם של אשה המנסה להחליף מגבלות עולמה וכותבת:

* תרצה אתר - עיר הירח; הוצאת הקיבוץ המאוחד; 237 עמודים (כריכה רכה). * יהודית מוסל-אלעזרוב - כפפות, משקפים ומסריה; הוצאת מסדה; 62 עמודים (כריכה קטנה).

מקרי בהחלט. היא הגברת מירה מאיר, שקובצה ארכה למחקים - ראה אור באחי רונה. מעלתה של הגברת מאיר ביחס לגבי רת מוסל-אלעזרוב היא בהתרחקותה מנושא הבתולים בשירה, והיא גודרת עצמה במילים, היפות, מקצוע... אבל לעומת זאת היא סובלת מן הוימוזם, אם להבין את הבהרתה: המקום האחר צומח בי / בוימוזם המזום כמו המילחמה / היתיי יכולה להטמיע אותי בתוכי... האוסמוסה היא מוטיב חוזר אצל הגברת מאיר, ובין אוסמוסה לאוסמוסה יש לה חלום בלחות, והיא מנסה להזכיר למישהו את שתי הרכבות על הגשר / ליד גלגל...

מאחר והגברת מאיר אינה עוד עלמה, הרי שהתבררותה כמו מחוקה מתוך שיריה או השורות המכוננות שירים - ודומה כי מחיקת פסים אלה כמו מעוררת שאלות בוקבות בדבר האמינות שאינה בולטת בשירים אלה. והפירסומה שהביאה הור" צאה-לאור על טעיפת הספר שירה מנבי גרת ומעודנה, מאזמינת בכיפוי מדוייק ונקי חסרת כיסוי כלשהו ברדידות הרגי שות כפי שאלה מובעים בעטה של הגברת מאיר.

גראפומניה

שירת הדור

רצ"ב דגימות משלוש רמות של שירה גרפומנית. תוצרת ישראל של סוף שנות השבעים וראשית שנות השמונים. ראשון הגרפומנים, והבולט שבהרכב זה, הוא משוררה הלאומי של כפר-סבא, אדמיאל קוסמן (שם אמיתי). בקובץ ביכוריו ואחרי מוריות מעשה השיר - שראה אור בעריכת אמיר גלבוע ובסיוע עיריית כפר-סבא. בשירו תווי פני מסגירים אותי מצויה כל איכות שירתו; כותב קוסמן: תווי פני מפנינרים אותי. / שלא כתווי פניו של אבי המהפכן, אדום השיער. / אני החשב שזה מהענינים / שקיבלתי מפניו. / קוסמן בוודאי לא קרא מעדו את שירו של יהודה עמיחי (ראה: רבי מבר) שכתב: כל ימי חייו ניסה אבי לעשות אותי לגבר, שיהיו לי פנים קשות כמו קרפינון וברזיניב, / כמו גנראלים וארמירלים ואנשי בורסה... (מתוך: עכשיו ברעש, 1968). אין להאשים את קוסמן הג"ל בחיקוי עמיחי, אך יחד עם זאת אין בכך עילה כדי לפרסם ספר.

גרידי גלבוע חשב מן הסתם כי הטבע בירך אותו בכל הכישרונות של יותם ראובני, ולכן הוא פירסם קובץ שירים מזור, תחת הכותרת עליו נגמר ב"דיו, שכותב שורות אלה הסתפק בקריאת בית השירה הראשון שלו, אשר מבשר בשיר האשה הזונה: הלילה אחים / את התחת נרים / נלגום כוס של וויסקי / עם מימ קרים... ספק אם מר גידי גלבוע יותיר רישום כלשהו בשירתו הצעירה.

לא ברורות הסיבות התרבותיות שהביאו את משרד-החץ לשכור את שירותיו של העיתונאי משה דור, לכהן במשך שני תיים כניספח תרבות בלונדון. התוצאה הבולטת ביותר של ניספחות זו ראתה אור באחרונה בקובץ עיפונים בהמפסטד הית. וכבר משיר הפתיחה מתברר כי הניספח-לשכה, מר דור, אינו מרחף בהית, מאחר וארצי הנוראה / מסמרת אל ראשי כתר / ברזל לזהמ...

כנראה שהניספח לשעבר איבד את לשונו במשך ימי ניספחותו, אחרת אין הסבר לפתיחה שירית בנוסח: ערש אפר ענתה נעה קלות בפקוע ניצנים רוויי לחות מתוקה על בני תרזה... אין כל קשר בין צירוף מילים תמוה זה לבין השירה העברית לדורותיה. עיפונים בהמפסטד הית הוא ספר שירי רים משעמם עד מוות, המנותק מהלשון העברית. לא ברור מה מצאה הוצאת ספ" רית-פועלים לפרסם קובץ דל זה במתי כונת חצי אלבומיה.

* מירה מאיר - ארכה למחקים; הוצאת ספרית פועלים; 50 עמודים (כריכה רכה). * אדמיאל קוסמן - ואחרי מוראות מעשה השיר; הוצאת מסדה; 59 עמודים (כריכה רכה). * משה דור (קלינוף) - עיפונים בהמפסטד הית; הוצאת ספרית פועלים; 57 עמודים (כריכה רכה).